

In The Name Of God

(عليهم السلام)

رسالت مداحان اهل بیت

از محتشم کاشانی تا اشتری اصفهانی

به بهانه برگزاری پانزدهمین اجلاسیه بین المللی پیرغلامان حسینی در استان اصفهان

حسن بابایی

سرشناسه: بابایی، حسن، ۱۳۵۱ -

عنوان و نام پدیدآور: رسالت مداحان اهل بیت (علیهم السلام) از محتشم کاشانی

تا اشتري اصفهانی/ حسن بابایی.

مشخصات نشر: اصفهان: سیمای فلق، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهري: ۱۰۳ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۵۴-۳۹-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: مداحان -- ایران -- مدیحه و مدیحه‌سرایی اهل بیت (ع) -- شعر

شناسه افزوده: اجلاسیه بین‌المللی پیرغلامان حسینی (پانزدهمین : اصفهان)

رده‌بندی کنگره: BP۲۶۱/۸۴/ب۲ر۵ ۱۳۹۶

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۷۵۷

شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۲۴۳۹۴

مشخصات کتاب

عنوان کتاب: رسالت مداحان اهل بیت (علیهم السلام) از محتشم کاشانی تا

اشتری اصفهانی

نویسنده: حجت الاسلام والمسلمین حسن بابایی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۵۴-۳۹-۱

صفحه‌آرایی و ویراستاری: محمد کمال

نوبت و تاریخ چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

مرکز پخش: انتشارات سیمای فلق

۰۹۱۳۱۰۳۶۸۵۰/ ۰۹۱۳۱۶۴۹۸۹۳/ ۰۳۱۳۷۸۰۰۸۰۳

فهرست مطالب

۸	.....مقدمه
۱۰	.....مطالبات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)
۱۱	.....۱۰۰ توصیه به مداحان اهل بیت (علیهم السلام)
۱۱	.....اهمیت و نقش هیئات مذهبی
۱۱	.....ضرورت تاسیس تشکیلاتی برای منصب مداحی
۱۲	.....ضرورت تشکیل انجمن های ادبی شعر
۱۲	.....اهمیت و نقش مداحی
۱۴	.....ویژگی های مداحی
۱۵	.....وظیفه مداحان
۱۶	.....چگونگی توصیف ائمه (علیهم السلام)
۱۸	.....منابع مداحان
۱۹	.....ویژگی های شعر در مداحی
۲۱	.....ملاک شعر خوب
۲۲	.....آهنگ و سبک در مداحی
۲۴	.....نقش مداحان در حفظ وحدت و انسجام اسلامی
۲۵	.....ضرورت خودسازی مداحان
۲۷	.....ضرورت پرداختن به مسائل روز در مداحی
۲۷	.....توصیه به جوانهایی که می خواهند وارد عرصه مداحی بشوند
۲۸	.....آسیب های مداحی
۲۹	.....پیرغلام حسینی کیست؟
۳۰	.....مداح کیست؟

- مسئولیت مداحان اهل بیت (علیهم السلام) ۳۱
- مسئولیت مداحان اهل بیت ۳۳
- جایگاه و شأن مداحی ۳۳
- ۱- مداحی در قرآن ۳۳
- ۲- مداحی در سیره امامان معصوم (علیهم السلام) ۳۵
- ۳- مداحی از دیدگاه امام خمینی (رضوان الله علیه) ۳۶
- ۴- مداحی از دیدگاه مقام معظم رهبری ۳۷
- رسالت مداحان ۴۰
- ویژگی های مداح نمونه ۴۴
- ویژگی های اخلاقی مداح ۴۶
- آسیب شناسی مداحی ۵۶
- راهکارهای برون رفت از آسیب ها ۶۳
- معرفی پیرغلامان حسینی ۶۴
- پیرغلام حسینی: محتشم کاشانی ۶۴
- پیرغلام حسینی: ابوالفرج اصفهانی ۶۹
- پیرغلام حسینی: صاحب بن عباد ۷۱
- پیرغلام حسینی: شیخ محمد حسین غروی اصفهانی ۷۳
- پیرغلام حسینی: صغیر اصفهانی ۷۶
- پیرغلام حسینی: حاج مرتضی اشتری اصفهانی ۸۱
- پیرغلام حسینی: حاج مرشد حسین پنجه پور ۸۴
- پیرغلام حسینی: مرحوم حاج عبدالرحیم رهنما (معروف به حاج مرشد) ... ۸۶
- پیرغلام حسینی: حاج عباس حداد کاشانی ۸۸

- کاشان و پیرغلامان حسینی ۹۰
- حاج محمد رسول زاده ۹۰
- سید رضا سنائی ۹۱
- حاج عباس کاتب ۹۱
- امیر کاتب ۹۱
- سید رضا حسینی تبار (بهی) ۹۱
- عزیزالله فراهی ۹۱
- پیرغلام حسینی: مرحوم حاج غلامرضا غزالی اصفهانی ۹۲
- پیرغلام حسینی: حاج اسماعیل شکر ۹۴
- شعراي مشهور اهل بیت ۹۷
- کُمیت ۹۸
- دعبل خزاعی ۹۸
- ابوعامر ۹۹
- شیخ صفی الدین حلی ۱۰۰
- کفعمی ۱۰۰
- عطار نیشابوری ۱۰۰
- ابن حسام ۱۰۱
- نماد خادمان ولایی ۱۰۲

مقدمه

مداحی در کشور ما یک هنر مذهبی است که نباید نسبت به آن بی‌توجه بود، فعالیت مداحان به خودی خود ارزشمند است چرا که به واسطه آن، دل‌ها به اشکال مختلف متوجه اهل بیت (علیهم السلام) می‌شوند (مداحان نقش اساسی در معرفی و برانگیختن صحیح و عاقلانه عواطف و احساسات مثبت دینی دارند)، اما این عرصه تأثیرگذار دچار آسیب‌هایی شده است. آسیب‌شناسی مداحی به منظور جلوگیری از ورود هرگونه آسیب از جمله خرافات و تحریف به این عرصه ضروری است و آسیب‌زدایی از این عرصه به هوشیاری فرهنگی نیاز دارد. شکی نیست ارتقاء شعور دینی به موازات ایجاد شور دینی می‌بایست مورد توجه مداحان باشد. افت فرهنگی، مذهبی و دینی از جمله فعالیت‌های نامطلوب مداحان است؛ در چنین شرایطی سیمایی که گاه از اهل بیت (علیهم السلام) ترسیم می‌شود، سیمایی غیرواقعی است که آسیب‌های جدی را در پی خواهد داشت. یکی از جلوه‌های روشن محبت و پیوند مردم ایران اسلامی با اهل بیت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) برپایی آیین‌های مذهبی، مجالس مداحی و نوحه خوانی است. مداحی یک هنر مذهبی است که در فرهنگ شیعه جایگاه والا و مخاطبان فراوانی دارد. شعرهای مداحی اگر از محتوای عالی و شیوایی ادبی برخوردار باشد بسیار تأثیر گذار و فرهنگ ساز هستند، چرا که به واسطه مداحی دل‌ها متوجه اهل بیت (علیهم السلام) می‌گردد، عشق‌ها و احساس‌ها برانگیخته می‌شود و از این رهگذر پایه‌های اعتقادات دینی و

باورهای مردم استحکام می یابد و پیوند معنوی و عاطفی شیعیان با خاندان عصمت و طهارت قوی تر و عمیق تر می گردد.

راستی مداح اهل بیت کیست؟ و رسالت آن چیست؟ مداح نمونه باید دارای چه خصوصیات و ویژگی هایی باشد؟ چه آفاتی این آیین مقدس را تهدید می کند؟ چگونه باید از شیوع انحرافات و تحریف ها در این عرصه پیشگیری نمود؟

بر آنان که قصد پیوستن به جمع خدمتگزاران آستان والای امام حسین (علیه السلام) و مداحان با اخلاص اهل بیت (علیهم السلام) را دارند لازم است، اموری را پاس دارند تا در زمره بزرگشماران شعائر الهی قرار گرفته و بر ارشاد و هدایت بندگان خدا و تبلیغ بالاترین رکن دین یعنی «محبت و ولایت» توفیق یابند و به پاداش های فراوان دست یابند. بر آنان لازم است علاوه بر پیراستگی از بدن ها و تحصیل قداست روح و نزاهت جان و برخورداری از کردار نیک و اخلاق رفیع اسلامی «وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا»^۱ و رعایت تقوا از تمام آلودگی ها دوری کنند و به اوامر و نواهی خداوند پایبند باشند و به خاطر سالم ماندن از خطرات به خدا پناه برده و از او کمک بخواهند.

خداوند را شاکر باشند که مهر آل علی (علیه السلام) و عشق رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) و اهل بیت آن حضرت را به عنوان بهترین سرمایه در دلشان قرار داد، آنان را به ولایت چهارده معصوم (علیهم السلام) هدایت کرد و به آنان توفیق داد تا در زی شریف مداحان درآیند و احساس و زبان و هنر خود را در خدمت پیشوایان دین نهاد و عمری را در جهت عشق به اهل بیت -سلام الله علیهم اجمعین- با حضور در جلسات مذهبی به ذکر ائمه اطهار به ویژه گلگون کفن صحرای کربلا و یارانش بگذرانند و قلب ها را عاشق شیدای چهره های پاک

۱- سوره فصلت، آیه ۲۳، چه کسی خوش گفتارتر است از آن کسی که به سوی خدا دعوت کند و عمل شایسته انجام دهد.

اهل بیت سازند. از خدا بخواهد این منصب ارادتشان حفظ گردد. ما در این نوشتار برآنیم تا به این پرسش ها پاسخ دهیم، امید که مفید، موثر و مقبول افتد.

حسن بابی

مطالبات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

مداحان و شعرای آیینی:

۱- تولید محتوا برای مداحان با رعایت ویژگی های زیر:

- تبیین مداخل و فضایل اهل بیت (علیهم السلام) و حقایق سیره آن بزرگواران با استناد تاریخی روایی در قالبی قابل فهم و تأثیرگذار
- بیان مفاهیم اعتقادی، اخلاقی و مسائل روز سیاسی اجتماعی
- بهره مندی از آثار و تجربیات اساتید و شعرای قدیمی
- تشکیل انجمن های ادبی جهت نقد و بررسی اشعار تولیدی با بهره گیری از خبرگان شعر آیینی
- توجه به چند بعدی بودن اشعار تولیدی و انتخابی بر اساس زندگانی معصومین (علیهم السلام) اعم از: عبادی - سیاسی - اجتماعی
- بهره گیری از مقاتل معتبر مانند: لهوف سید ابن طاووس
- لفظ رسا و گویا

۲- آموزش مداحان در مهارتهای زیر:

- صوت و لحن
- آهنگ موسیقایی
- مقتل شناسی و آشنایی با مساند تاریخی
- زیارات و ادعیه مأثوره
- آگاهی نسبت به شرایط سیاسی زمان

- اخلاق عملی و اعتقادات
- پرهیز از مدح های بی معنا و غیر مفید و تعابیر غیر دقیق
- ترویج مداحی سنتی (بیان معارف و مواظپ پیش از مدح و مرثیه)

۳- ساماندهی مداحان با روش زیر:

- تعیین حدود و ثغور مداحی
- شناسایی مداحان
- تطبیق عملکرد آنها با ویژگی های مورد نظر

۴- توسعه امر مداحی در زمینه های زیر:

- به عنوان يك روش تبلیغ دین با ابزار هنر
- ترویج ۱۲ بند محتشم کاشانی، دیوان صائب تبریزی و نظائر آن
- تقدیر و تکریم پیشکسوتان مداحی و استفاده از تجربیات آنها

۱۰۰ توصیه به مداحان اهل بیت (علیهم السلام)

حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر انقلاب اسلامی در مقاطع مختلف تاریخی همواره بیانات و رهنمودهایی پیرامون هنر شعر و مداحی داشته‌اند.

اهمیت و نقش هیئات مذهبی

اجتماعات دینی: ما مسلمانها و بخصوص ما شیعیان، امتیازی داریم که دیگر ملیت ها و ادیان این امتیاز را به قدر ما ندارند و آن عبارت است از اجتماعات دینی که به شکل روبه‌رو، چهره به چهره، نفس به نفس تشکیل میشود که این را در جاهای دیگر دنیا و در ادیان دیگر کمتر میشود پیدا کرد. هست؛ نه به این قوت، نه به این وسعت، نه به این تأثیرگذاری و محتوای راقی. (۴ / ۴ / ۸۷)

ضرورت تاسیس تشکیلاتی برای منصب مداحی

تعیین حدود و ثغور مداحی: البته باید بتدریج طوری بشود که این سمت مداحی - که واقعاً یک منصب است - حدود و ثغوری هم پیدا کند. (۲۸ / ۱۰ / ۱۳۶۸)

خصوصیات مداحی: مداحی اهل بیت، خیلی بالاست. هم مقام بالا و هم تأثیر زیادی در جامعه و ذهن مردم دارد. باید بدانید که چه کسی مداح است، مقدمات کار مداحی او چیست، چه قدر شعر می‌داند، چه قدر حفظ است و چه قدر می‌تواند بخواند؟ این خصوصیات را باید مرکزی عهده‌دار شود. حالا نمی‌دانم این مراکز مرسوم باید این کار را بکنند یا خود شما به کیفیتی فکرش را می‌کنید. این چیزی است که دنیا و نیازهای جامعه‌ی امروز، غیر از آن را بر نمی‌تابد و قبول نمی‌کند. باید این طور باشد. (۱۳۶۸/ ۱۰/ ۲۸)

کسانی که رسماً این منصب را به عهده می‌گیرند و لباس مقدس ستایش اهل بیت (علیهم‌السلام) را بر تن می‌کنند و مردم، آنها را به این عنوان می‌شناسند، بایستی خصوصیتی داشته باشند و مرکزی باشد که آنها را با این خصوصیات تشخیص بدهد و صحه بگذارد. (۱۳۶۸/ ۱۰/ ۲۸)

ضرورت تشکیل انجمن های ادبی شعر

رشد شعر: خود پیش‌کسوت های شعری به شعر بپردازند. شعر را ندهید دست آدم‌هایی که سر رشته‌ای از شعر ندارند و شعر برایشان یک تفتن دور از زندگی‌شان و دور از فهم و ذهنشان است. خود شماها دور هم بنشینید شعر بگویید. هر جا یک انجمنی هست و یک مجموعه‌ای دور هم جمع می‌شوند و می‌خوانند، شعر رشد پیدا می‌کند. (۸۹/ ۳/ ۱۳)

نقش شعر: همین شعری که خودتان سروده‌اید و ممکن است خوب هم باشد - قضاوت کلی نمی‌کنم - آن را در یک مجمع ادبی، وسط بگذارید و به هر کسی که آن شعر را نقد کند و اشکال بجایی بر این شعر وارد نماید، جایزه بدهید تا قوی بشود. یا از اشعار خوبی که دیگران دارند و یا از اشعار خوب خودتان استفاده کنید. سعی کنید این گونه سطح شعرها را بالا بیاورید. (۱۳۶۸/ ۱۰/ ۲۸)

اهمیت و نقش مداحی

اهمیت مداحی: من اصرار دارم که این نکته را برای برادران عزیز مداح - چه آنهايي که به صورت حرفه‌یی مداح هستند، چه آن کسانی که گاهی در کنار

معرفی پیرغلامان حسینی

پیرغلام حسینی: محتشم کاشانی (مرثیه سرایی بین المللی حسینی)

«باز این چه شورش است که در خلق عالم است»

کمال‌الدین علی محتشم کاشانی شاعر پارسی‌گوی سده دهم هجری دارای لقب شمس الشعرا کاشانی، شاعر ایرانی در آغاز سده ده هجری (۹۰۵ هـ.ق) و هم دوره با پادشاهی شاه طهماسب صفوی در کاشان زاده شد، بیشتر دوران زندگی خود را در این شهر گذراند و در همین شهر هم در ربیع الاول سال ۹۹۶ هجری درگذشت و مدفن او بعدها مورد احترام مردم قرار گرفت.

محتشم از پیروان مکتب وقوع و از مهمترین شاعران مرثیه‌سرای شیعه است. ترکیب‌بند زیبای او «باز این چه شورش است که در خلق عالم است» معروف‌ترین مرثیه برای شهدای کربلا در ادبیات فارسی است. شاعران بسیاری پس از محتشم تا کنون از ترکیب‌بند یادشده در شعرها و نوحه‌هایشان سود برده‌اند.

نام پدرش خواجه میراحمد بود. کمال الدین در نوجوانی به مطالعه علوم دینی و ادبی معمول زمان خود پرداخت و اشعار شعرای قدیمی ایران را به دقت مورد بررسی قرارداد.

او فنون شاعری را از صدقی استرآبادی (ساکن کاشان) فرا گرفت و خود شاگردانی مانند تقی الدین محمد حسینی صاحب «خلاصه الشعراء»، صرفی ساوجی، وحشتی جوشقانی و حسرتی کاشانی را پرورش داد.

وی در جوانی به دربار شاه طهماسب صفوی راه یافت و به مناسبت قصیده و غزلهای زیبایش مورد لطف شاه قرار گرفت؛ محتشم پس از مدتی در زمره شعرای معروف عصر خود جای گرفت و نظر به معتقدات دینی خود به سرایش اشعار مذهبی و مصائب اهل بیت که در نوع خود تازه و بی بدیل بود پرداخت. محتشم پس از چندی به یکی از بزرگترین شعرای ایران در اشعار مذهبی و مصائب ائمه اطهار (علیهم السلام) بدل گشت و اشعارش در سرتاسر ایران معروفیت خاصی یافت، به طوری که می‌توان وی را معروفترین شاعر مرثیه گوی ایران دانست که برای اولین بار سبک جدیدی در سرودن اشعار مذهبی به وجود آورد.

اولین اشعار مذهبی محتشم در سوگ مرگ برادرش بود که ابیات زیبایی را در غم هجر او سرود و پس از آن به سرایش مرثیه‌هایی در واقعه جانسوز کربلا، عاشورای حسینی و مصیبت نامه‌های مختلف پرداخت.

مجموعه آثار این شاعر بزرگ عصر صفوی، پس از مرگ او، توسط یکی از شاگردانش در شش کتاب جمع شد، که مشتمل بر غزلیات، قصاید، قطعات، رباعیات، مثنویات، و ترکیب‌بندهای وی است.

بند آغازین از ترکیب‌بند ویژه مشهور محتشم:

باز این چه شورش است؟ که در خلق عالم است باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است؟

باز این چه رستخیز عظیم است؟ کز زمین بی نفخ صور، خاسته تا عرش اعظم است.

این صبح تیره باز دمید از کجا؟ کزو کار جهان و خلق جهان جمله درهم است گویا، طلوع می‌کند از مغرب آفتاب کآشوب در تمامی ذرات عالم است. گر خوانمش قیامت دنیا، بعید نیست این رستخیز عام، که نامش محرم است. در بارگاه قدس که جای ملال نیست سرهای قدسیان همه بر زانوی غم است. جن و ملک بر آدمیان نوحه می‌کنند گویا، عزای اشرف اولاد آدم است. خورشید آسمان وزمین، نور مشرقین پرورده کنار رسول خدا، حسین دو نقل است که چگونه محتشم این شعر را سرود:

نقل اول: زمانی که محتشم در مرثیه برادرش (عبدالغنی) که در سفر مکه فوت نموده بود، نوحه‌خوانی کرد، شب در عالم رؤیا امیرالمؤمنین (علیه السلام) به او فرمودند: چرا در مصیبت برادرت نوحه می‌خوانی اما برای فرزندم حسین، مرثیه نمی‌گویی؟ محتشم عرض کرد: یا امیرالمؤمنین! مصیبت سیدالشهداء (علیه السلام) خارج از حد و حصر بوده و نمی‌دانم از کدام مصیبت او شروع کنم؟ حضرت به او فرمودند: بگو (باز این چه شورش است که در خلق عالم است) محتشم از خواب بیدار شده و بقیه را سرود تا رسید به این بیت: (هست از ملال گرچه بری ذات ذوالجلال) و در مصرع بعدی متحیر ماند چه بگوید که شایسته مقام حضرت ربوبی باشد ولی باز مؤید به مدد غیبی شده و در خواب حضرت ولی‌عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به او فرمودند: بگو (او در دل است و هیچ دلی نیست بی ملال) پس بیدار شده و آن بند را به پایان رساند.

نقل دوم: بنا بر قولی دیگر، محتشم پسری داشت که از دنیا رفت. او چند بیت در رثای وی گفت. شبی رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) را در خواب دید که فرمودند: «تو برای فرزند خود مرثیه می‌گویی، اما برای فرزند من مرثیه نمی‌گویی؟» محتشم می‌گوید: بیدار شدم ولی چون در این رشته کار نکرده بودم، نمی‌دانستم چگونه وارد مرثیه فرزند گرامی آن حضرت شوم.

شب دیگر در خواب مورد عتاب حضرتش گردیدم که فرمود: چرا در مصیبت فرزندم مرثیه نگفتی؟ عرض کردم: چون تاکنون در این وادی قدم ننهادهام، لذا

راه ورود برای خود پیدا نکردم. فرمودند: بگو «باز این چه شورش است که در خلق عالم است». محتشم پس از بیداری، ابیاتی را سروده و با رسیدن به مصراع: «هست از ملال گرچه بری ذات ذوالجلال» از ادامه شعر باز ماند که با امداد غیبی حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در عالم خواب، شعر را به انتها رسانید.

شیخ عباس قمی در تجلیل از این دوازده بند نوشته است: گویا که از حزن و اندوه این اشعار نگاشته شده یا از خاک کربلا سرشته شده. به هر جهت این اشعار مثل مصیبت حضرت ابا عبدالله (علیه السلام) به هیچ وجه مندرس نمی شود و این کشف می کند از عظمت و بزرگی مرتبت و کثرت معرفت محتشم. قرن هاست شیعیان دل سوخته در خلال کلمات آن، فرجام امام آزاده و مظلوم را جلوه گر می بینند و ترکیب بند محتشم را به جان می پذیرند. سوز و تاثیر شعر محتشم به حدی است که ادوارد براون نیز آن را نظیر قصاید ناصر خسرو، شعری صمیمی و طبیعی و پر احساس می داند و یان ریپکا از صفا و صداقت این اثر شور انگیز سخن می گوید. به خصوص که شاعر در این ترکیب بند، بر خلاف قصاید تقلیدآمیز و غزل هایش که در بند الفاظ و لارلیش های ظاهری است، به زبانی از دل بر آمده و گویا سخن گفته است که ساده است و همه کس فهم و به همین سبب مقبول عموم واقع شده است.

کسی دیگر از شعرا سراغ نداریم که حائز این سعادت بوده و شعر مذهبی او بدین پایه رواج عمومی داشته باشند و این قضیه کاشف از بزرگی و عظمت، کثرت معرفت، خلوص نیت، اخلاص و صداقت او است که به خانواده عصمت (علیهم السلام) داشته است. فیا سبحان الله! از اکابر شعرای نامی هر دیاری اشعار بسیاری در استقبال همین دوازده بند با همان وزن و قافیه گفته و صنعت ها به کار برده و زحمتهای کشیده اند - و البته جزای خیر خدمت دینی خودشان را نیز خواهند دید- لکن نسبت به اثر و سوز و گداز قلبی و رواج عمومی اصلا طرف مقایسه با دوازده بند محتشمی نمی باشد.

پیرغلام حسینی: حاج مرتضی اشتری اصفهانی
شاعری که ابیاتش در پیشگاه حرم رضوی حک شد.

آدم‌ها می‌آیند زندگی می‌کنند و می‌روند، اما برخی‌ها وقتی می‌روند روحشان هست، نفس می‌کشد همیشه هر لحظه هر جا، آدم‌هایی که نبودشان دل‌تنگت می‌کند اما حضورشان را وقتی احساس می‌کنی کمی آرامش می‌گیری....

این آدم‌ها تعدادشان کم است، این بعضی‌ها به شکل غربی در زندگی ما ریشه می‌دوانند و بر پیشانی حافظه مردم چسبیده و حک می‌شوند و حتی زمان هم از پاک کردن آن‌ها از حافظه مردم عاجز است.

آن‌هم در دوره و زمانه‌ای که هیچ‌کس به همدیگر اعتمادی ندارد و ارزش‌ها تعریف دیگری گرفته است، جای این نوع آدم‌ها وقتی می‌روند همیشه به وسعت یک دنیا در زندگی‌ات خالی می‌ماند.. .

آدم‌هایی که مردمی هستند و یادشان از نیکی بر جای می‌ماند، حاج مرتضی اشتری هم این‌گونه بود، از همان آدم‌هایی که نبودنشان در دل یک حفره عمیق

از خود بر جای می‌گذارد، اما در نبودش هنوز هم زنده است، یادش بر دل‌ها و زبان‌ها جاری است.

مداح اهل دلی که سالیان سال برای اهل بیت (علیهم السلام) مداحی و عزاداری کرد بدون اینکه ریالی طلب کند؛ شاعر، مداح و پهلوانی که و روحیه پهلوانی او زبانزد عام و خاص بود.

صاحب دلی که کتاب و علم‌های امام حسین دکور خانه‌اش بود. استاد، زندگی زیبایی داشت، زندگی ساده‌ای داشت و این زندگی ساده همراه با روحیه شاعرانه و متانتی که در او بود، آرامش خاصی به زندگی ایشان بخشیده بود.

جالب است بدانید این پیرغلام اهل بیت (علیهم السلام) بسیار اهل کتاب بود و بهتر است بگویم کتابخانه و کتاب‌های شعر، تفسیر قرآن و ادبیات همراه با علم‌های امام حسین دکور خانه او را تشکیل می‌داد و همین سبک زندگی از او انسانی خاص ساخته بود.

استاد حدود ۶۰ سال مداحی برای امام حسین (علیه السلام) و اهل بیت (علیهم السلام) کرد و هیچ پولی برای این کار نگرفت. حاج آقا ۶۰ سال برای اهل بیت (علیهم السلام) خواند و ریالی نگرفت، به همین دلیل مردم او را دوست دارند، چون فرد با اخلاصی بود.

استاد در کسوت ورزش پهلوانی و زورخانه‌ای صاحب زنگ بود و همیشه در زورخانه‌ها زنگ زورخانه افتخار می‌کرد که برای حاج آقا به صدا در می‌آمد و هیچ‌وقت حاج آقا به زنگ افتخار نکردند؛ پس از فوت ایشان تمام نیز تمام زورخانه‌داران زنگ‌های خود را به احترام او از جای در آورده و تا مراسم چهلم این پهلوان از زنگ استفاده نکرده و عزادار او هستند.

آدم‌های خاص اطرافمان هستند، باید چشمانمان را باز کنیم تا بهتر ببینیم افرادی که تمام مردم شهر برایش احترام و عزت فراوانی قائل هستند. ایشان همیشه هم مداح و هم استاد خوبی بودند و همیشه هر وقت نزد او بودم، حرف‌های پر معنی می‌زند و خاطرات ورزشی خود را نقل می‌کردند.

استاد حاج مرتضی اشتری زندگی ساده و بدون تجملی داشت و به دنیا و مال دنیا هیچ وقت فکر نکرد و در تربیت فرزندان خود کوشا بود که می توان نتیجه عمل او را در سردار حسین اشتری که فرمانده نیروی انتظامی است و فرزند دیگرش محسن اشتری که از مداحان اهل بیت (علیهم السلام) است، دید، این موضوع در تربیت فرزندان او هویدا است.

خود داشت و دارا بودن صفت پهلوانی، شاعری و مداحی در او سبب شده بود در بین مردم محبوبیت خاصی داشته باشد.

یکی از نکات قابل تأمل درباره زندگی این شاعر اصفهانی، برگزیده شدن شعر استاد اشتری برای حک شدن روی درب حرم امام رضا (علیه السلام) بود.

ماجرا به شعری باز می گردد که بعد از اعلام آستان قدس رضوی به ذهن این شاعر پیشکسوت اصفهانی می رسد و او تا نیمه های شب آن را از دلش می سراید. داستان از این قرار بود که بیش از ۱۵ سال پیش، شعر استاد از بین حدود ۱۶۰ شاعر از کل کشور، برای درب صحن امام (موزه سابق) حرم امام رضا (علیه السلام) که به سفارش آستان مقدس رضوی ساخته شد، برگزیده شد.

این شعر در ۱۹ بیت از سوی ایشان سروده شده زیرا آستان قدس رضوی از تمام شعرای کشور دعوت کردند که برای درب صحن شعر بگویند استاد بعد از سرودن شعر به من گفت که من شعر را برای دلم گفتم و حال بسیار خوبی پیدا کردم اما می دانم چون شعرای بزرگی در کشور هستند و مشهد نیز شعرای بزرگی دارد، شانس انتخاب شعر من برای این درب، بسیار سخت است.

بارگاه رضاست با تکریم آستان نیست واجب التعظیم
باش جوینده تقرب او خواهی ارقرب کردگار قدیم
محترم داردش خدای تو نیز محترم دار این خجسته حریم
حضرت ثامن الحجج که بود لطف آن مقتدای خلق عمیم
هشتمین پیشوای خلق که هست خالق مکرمت زخلق کریم

پور موسی که در ادای کلام رهنما بود از برای کلیم
بارگاه تو کعبه آمال هم چه خیف و منی و حجر و حطیم
صد بهشت آیدت بدریوزه چون که خیزد ز روضه تو نسیم
ای تبرک فضای خطه طوس تا که گشتی در آن مقام مقیم
تربت مشهد تو گردیده است داوری درد دردمند الیم

پیرغلام حسینی: حاج مرشد حسین پنجه پور شیخ الذاکرین

پیرغلام حضرت اباعبدالله الحسین (علیه السلام) شیخ الذاکرین مرحوم حاج
مرشد حسین پنجه پورشاعر و ذاکر آستان اهل بیت عصمت و طهار علیهم السلام
که صغیر اصفهانی و شکیب اصفهانی از شعرای به نام اصفهان را درک کرده و در
محضر ایشان به تلمذ پرداخته است.

ایشان بنیانگذار هیئت حضرت ابوالفضل (علیه السلام) اصفهان در سال ۱۳۳۲
می باشند. ایشان در آبان ماه ۱۳۸۷ در سن ۹۵ سالگی به دیدار ارباب بی کفنش

نائل آمد. مردم شهر اصفهان در اجتماعی کم نظیر پیکر پاک او را از مسجد محمدجعفر آباده ای تشییع نمودند. او اکنون در قطعه ۵ باغ رضوان اصفهان برای همیشه آرامیده است.

نواها و مرثیه ها:

مرثیه سوال و جواب قآنی در عصر عاشورا
نوروزیه

مدح امام علی (علیه السلام) در ایام نوروز
در توحید حضرت باری تعالی

پند و عبرت و مدح امام زمان (علیه السلام)
مدح امام زمان علیه السلام در روز نیمه شعبان
پند و عبرت

ذکر مصیبت حضرت رقیه (علیها السلام)

مدح و منقبت امام رضا (علیه السلام)

ذکر مصیبت حضرت عباس (علیه السلام)

مدح و منقبت حضرت رسول اعظم (صلی الله علیه وآله و سلم)

ذکر مصیبت امام حسن مجتبی (علیه السلام)

پیرغلام حسینی: مرحوم حاج عبدالرحیم رهنما (معروف به حاج مرشد)
مداح و مسئول هیئت رزمندگان فلاورجان و پدر تاریخ جنگ کردستان

در سال ۱۳۲۲ (ش.ه) در خانواده ای مذهبی و کشاورز از شهرستان فلاورجان از توابع استان اصفهان متولد شد. با توجه به وضعیت اقتصادی خانواده و جهت امرار معاش به اصفهان (بازار اصفهان) سفر کرد و در شغل کفاشی مشغول شد. در سال ۱۳۴۶ به دلیل رکود بازار کفش به استخدام سازمان آب اصفهان در آمد. در سال ۱۳۵۹ پس از گذراندن آموزش های لازم در نجف آباد اصفهان و پادگان زرهی زنجان در حالی که متأهل و دارای ۶ سر عائله بود و کفالت مادر را نیز بر عهده داشت به عنوان بسیجی عازم کردستان شد.

مسئولیت های دوران دفاع مقدس

مدت یک سال مسئولیت گشت محورهای عملیاتی سنجند و از آن به بعد عملیات شهر سنجند را بر عهده داشت تا اواخر سال ۱۳۶۲ بعد از این به مدت دو سال فرماندهی عملیات سپاه قزوین و دهگلان را بر عهده داشت و بعد از آن به

دستور فرماندهان سپاه ناحیه کردستان عازم مریوان شد و فرماندهی عملیات سپاه مریوان را بر عهده گرفت، تا سال ۱۳۶۹ که در مریوان خطوط مرزی تته، ملخ خور، غرق خانی، سورن و هزار قلعه که نام جغرافیایی آن حلوان است به اضافه پایگاههای داخلی را بر عهده داشت. بعد از جنگ نیز مدت پنج سال فرمانده گردان عاشورای فلاورجان بود.

مسئولیت‌های فرهنگی

مداح، عضو هیئت موسس و هیئت امنای هیئت حضرت قاسم ابن الحسن (علیه السلام) فلاورجان از سال ۱۳۴۷ تا کنون.

عضو ستاد اقامه نماز جمعه شهرستان فلاورجان بعد از جنگ تاکنون.

مسئولیت هیئت ۱۴ معصوم رزمندگان فلاورجان از بدو تشکیل تا سال ۸۵

عضو هیئت موسس و هیئت امنای حسینیه دالشفای فلاورجان.

عضو هیئت امنای بنیاد شهید فلاورجان.

عضو شورای حل اختلاف شهر فلاورجان ۳ سال.

راوی دفاع مقدس (منطقه کردستان)

عضو دوره اول شورای اسلامی شهر فلاورجان.

پیرغلام حسینی: حاج عباس حداد کاشانی
قرآن منظوم حداد کاشانی تاج افتخار دارالمؤمنین کاشان

یکی از ستارگان درخشان شعر معاصر حاج عباس حداد کاشانی است. دانشی مرد عرصه ادبیات که از شهیر آیات قرآنی به آسمان معانی دست یافته و صیاد وار مفاهیم بلند آن را در فردوس برین شعر فارسی غرس کرده است. قرآنی که او به سلک نظم در آورده همچون اصل آن زیبا و دلچسب و ارمغانی ماندگار برای همه ی فارسی زبانان است. نگارستانی است در قالب مثنوی به شیوه خراسانی در بحر رمل مسدس محذوف (مقصور)، هم وزن مثنوی معنوی مولانا با افاعیل عروضی «فاعلاتن فاعلاتن فاعلات» نوعروسی است که راه و رسم دلبری را از خود قرآن آموخته است. استاد حداد با تحمل ۳ سال رنج و مطالعه ترجمه های گوناگون قرآن آن هم در سن ۸۱ سالگی ترجمه ی الهی قمشه ای را برگزیده و در مواقع ضروری به دیگر ترجمه ها رجوع کرده است تا سرانجام طی

۹ ماه کار متوالی با بیش از ۱۸۰۰۰ بیت ترجمه فارسی قرآن را در سال ۱۳۸۱ به زیور نظم آراسته است.

نمونه از قرآن منظوم استاد عباس حداد کاشانی:

سوره حمد

واژه ی مهر است و بخشش ای ندیم
ذکر بسم الله، الرحمن الرحيم (آیه ۱)
مرستایش از خداوند است و بس (۲)
کردگار عالمین دادرس (۳)
پادشاه و مالک روز جزاست (۴)
این حقیقت وین فضیلت از خداست.
ما تو را یا رب عبادت می کنیم
وز تو دایم استعانت می کنیم (۵)
تو هدایت کن به راه مستقیم (۶)
راه آن هایی که دادیشان نعیم
نه ره آنان که بر آن هاست خشم
یا به گمراهان که ما را نیست چشم (۷)

سخن مرحوم حداد کاشانی در خصوص عظمت قرآن:

« پروردگار بزرگ قرآن مجید را معجزه ی ثابت پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) قرار داد تا با همه کس در همه جا و در همه ی اعصار و قرون الی یوم القیامه همراه مردم باشد. امروز اگر کسی از ملت یهود بپرسد کو آن ید بیضا و کو آن اژدها و عصای حضرت موسی (علیه السلام) یا از نصاری سؤال کنند کو آن مرده ای که عیسی زنده کرد و کو آن کور مادر زادی که به اعجاز او بینا شد، چه می توانند نشان دهند؟ ولی این کتاب مبین هم معجزه پیغمبر است و هم برنامه رسمی و علمی و عملی اسلام است. در این موضوع مرا قصیده ای است که مطلع آن این است:

قرآن که «با» ست اوّل و «سین» است آخرش
یعنی «بس» است آن که همین است رهبرش
یک نقطه نیست نقطه ی ضعف اندرین کتاب
گر منصفانه کس نگرد در سراسرش.

قرآن است که هیچ چیز را فرو گذار نکرده؛ از «بوس» که یکی از پیشوایان نصاری
است نقل می‌کنند که طعنه بر حکمت حکما و استدلالات عقلیه می‌زند، حتی
می‌گوید: خدا بلاهت ابله را بر عقل عاقل ترجیح می‌دهد!

شک نیست که بعد از قرآن، نثر و نظم زیبا و شیرین هم برای همیشه رواج و
دوام خواهد داشت. به همین سبب است که بعضی از آثار گذشتگان محو گردیده
چون با ذوق و افکار مردم مغایرت داشته است؛ ولی نظم حکیم فردوسی، نظامی،
انوری ابیوردی، ظهیر فاریابی، سعدی و حافظ و نظایر آن‌ها برای همیشه تازه
خواهد بود زیرا تحت تابش انوار قرآنی است.»

دارالمؤمنین کاشان این افتخار را دارد که چند تن از برجستگان ادبی اش در
دوران معاصر قرآن و نهج البلاغه و صحیفه سجاده را به نظم در آورده و افتخاری
بر افتخارات گذشته این شهر افزوده اند. حداد و دیگر بزرگان کاشانی از این نظر
که محدود به محیط کاشان شده اند و صدایشان فراتر از آن نمی‌رود، تأسف و
تأثر جامعه ی فرهنگی را برانگیخته است. کاشان شهری است که از نیم قرن
پیش به دنبال استان شدن بوده است و حتّی نام «گلستان» برای این منطقه
تعیین شده بود، ولی گذشت زمان، آن را به دست فراموشی سپرد.

کاشان و پیرغلامان حسینی

حاج محمد رسول زاده:

از شاخص‌ترین چهره‌های مذهبی و هیئتی سیاسی، نماینده فدائیان اسلام و
شهید نواب صفوی در کاشان، بنیانگذار هیئت بنی الزهرا، اعدام انقلابی دکتر
سلیمان، پزشک یهودی که علنا اهانت به قرآن می‌کرد و مغازه شرابفروشی

داشت، توسط او و دو نفر از دوستانش و با اجازه فقهی از علمای قم برنامه‌ریزی و انجام شد.

سید رضا سنائی:

پامنبری خوانی که حتی با وجود خفقان، اشعار انقلابی می‌خواند و در تظاهرات‌ها حضور پررنگی داشت. بعد از انقلاب و در زمان جنگ هم مضمون شعرهایش حتی قبل از شهادت پسرش به شهدا و امام ختم می‌شد.

حاج عباس کاتب:

یکی از مداح‌های تراز اول شهر، که صدای خوبی داشت و شهرت زیادی هم پیدا کرده بود. نه برای شاه می‌خواند، نه ضد شاه.

امیر کاتب:

مداحی که شب تاسوعا در هیئت مسجد جامع، آخر مجلس این شعار انقلابی را دم گرفت: یا حجت ابن الحسن العسگری / مرگ بر این سلطنت پهلوی. خیلی‌ها از ترس پا به فرار گذاشتند. او حالا یک زمین کشاورزی دارد و در کنار مداحی به رعیتی مشغول است.

سید رضا حسینی‌تبار (بهی):

مداح روضه‌های خانگی بود و در همان مجالس، علیه دستگاه می‌خواند. در اکثر تظاهرات‌ها هم در صف اول بود.

عزیزالله فراهی:

جزء شاعرانی بود که بعد از پیوستن به انقلاب با این مضمون اشعار زیادی سرود. مجموعه یازده جلدی اشعار و نوحه‌های ولایی او با نام «خوشه‌ای از خرمن ادب»

تا سال‌ها مورد استفاده شعرا و مداحان دیگر بود. در دوره جنگ، از شعرای شاخصی بود که با مداحان خصوصا حاج اصغر فتاحی ارتباط نزدیک داشت و بیشترین شعرها برای جنگ و رزمندگان و شهداء سرود.

پیرغلام حسینی: مرحوم حاج غلامرضا غزالی اصفهانی
یار مستمندان

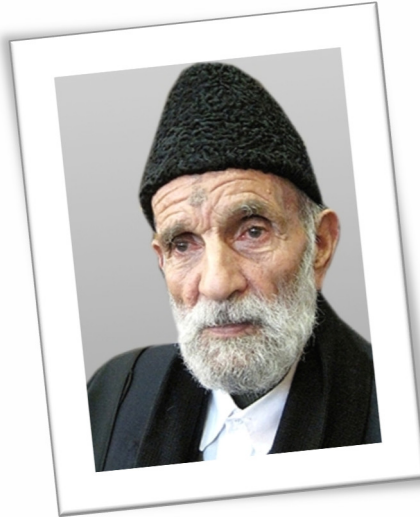
مرحوم حاج غلامرضا غزالی اصفهانی در سال ۱۳۲۳ در شهر اصفهان و در خانواده‌ای مذهبی چشم به جهان گشود پدر وی معروف به مرشد میرزا، کاسبی زحمتکش بود که خود از پیرغلامان و ذاکران آستان حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) بود. ایشان در دوران جوانی با مرحوم حضرت آیه الله حاج احمد امامی آشنا گردید و تا آخر عمر با برکت آن مرحوم این ارتباط ادامه داشت مرحوم غزالی از سن هفده سالگی مفتخر به

ستایشگری اهل بیت (علیهم السلام) گردید و تا آخر عمر شریفشان این توفیق را حفظ نمود. مداحان و ذاکران زیادی از محضر ایشان کسب فیض نموده اند. از جمله ویژگی های آن مرحوم اهتمام به دستگیری از مستمندان بود. سرانجام ایشان در روز ۲۴ فروردین سال ۱۳۸۹ و در آستانه ایام فاطمیه (سلام الله علیها) به دیدار ارباب بی کفنش نائل آمد. او اکنون در جوار امامزاده مختار واقع در خوراسگان اصفهان برای همیشه آرمیده است.

شعری از مرحوم استاد غلامرضا غزالی اصفهانی:

غیر از تو دگر من به کسی کار ندارم در هر دو جهان غیر تو غمخوار ندارم
از بهر نثار قدمت یوسف زهرا چیزی به جز از جان سر بازار ندارم
عمرم همه بگذشت به نادانی و غفلت در گلشن عمرم بجز از خار ندارم
با روی گل و چهره زیبای تو مولا دیگر به جهان کار به گلزار ندارم
ای آیت کبرای الهی نظری کن از دوری تو غیر دلی زار ندارم
آخر کشدم هجر تو ای مهدی زهرا جز بار غم هجر تو من بار ندارم
بنما نظری سوی غزالی ز عنایت غیر از تو دگر مونس و دلدار ندارم
مهر علی و آل علی توشه راهم یاری بجز از عترت اطهار ندارم

پیرغلام حسینی: حاج اسماعیل شکر
یک خوانسار هست و یک حاج اسماعیل شکر

«حاج اسماعیل شکر» پیرغلام ۸۵ ساله، مداحی در این سن را از الطاف امام حسین (علیه السلام) می‌داند و می‌گوید: یک خوانسار هست و یک حاج اسماعیل شکر؛ این جایگاهی که دارم فقط از آبروی امام حسین (علیه السلام) و به برکت نام آقااست.

شهر خوانسار از نخستین روزهای محرم در غم و اندوه فرو می‌رود، خیابان اصلی شهر با نصب پرده‌های محتشم، علم و بیرق چهره‌ای دیگر می‌یابد، در این حال جوانان خوانساری با همدلی خاصی کوچه‌ها و خیابان‌های شهر را مشکی‌پوش می‌کنند، ششم تا دوازدهم محرم تقریباً تمامی فعالیت‌های اقتصادی شهر تعطیل شده و تکایای خوانسار وسعتی برابر با وسعت شهر می‌یابند.